

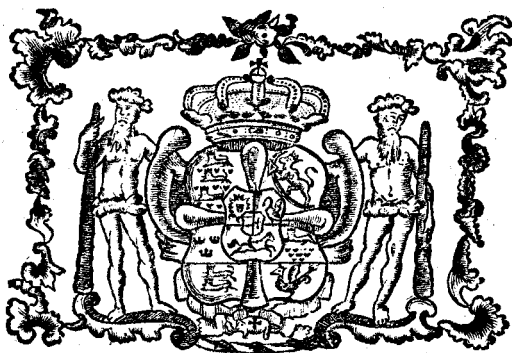
Dannemarks Speil

eller

Efterretning

om den

Verdslige Stand.

For Aaret 1767.

Sorse,

Trykt hos Jonas Lindgren, det Ridderlige
Akademies Bogtrykker.

Fragt-Skibe, kunde ligge behold-
ne om Vinteren.

Men Indsejlingen dertil, og
der forbi er vanskelig. Hvorfor
der paa Nygords Ø, gemeenlig
kaldet Nord, (som ligger i Stee-
ge Sogn en Miil over Bandet
Nord-Nordost herfra;) alle Gaard-
mænd og Huusmænd, i Tallet
27, ere Lotser til at ledsage de
indgaaende eller omkringsfarende
Skibe.

Desforuden har Steege gier-
ne sin egen aparte Lots.

Til Steege hører og det be-
kiendte Tugt- og Manufactur-
Huus; som er en anseelig Byg-
ning ved den Nordostlige Kant af
Byen.

Det staaer under de høie Di-
recteurer for de Fattiges Bøsen.

Kongens Nidseged Bysfog-
den og den ældste Riibmand er
tillige med Provsten Inspecteurer
derved.

Det har en Fabrigvent Frands
Nehrman, en Spisemester Leo-
pold Busk, en Skriver Post-
mester Boylen.

Lemmernes Tal er formedelst
jevnlige Af- Tilgang uvis; dog er
der 30 til 40 Personer.

Der er paa Møens Land to
Færgestæder: Et for Norden, fra
Rooster til Kallehauge-Færgegaard
i Sjælland, ungefær af 5 Byffe-
Skud Bredde. Og det andet
for Vesten dobbelt saa bredt, fra
Grønsunds Færgegaard til Falster.

Endnu er at mærke, Møens
Klinte, som er et temmelig høit
Forbjerg, Osten til Sydost paa
Udkanten. Det er bedekket oven

til med Skov, som gaaer i nogen
Strækning derfra, og har Navn
deraf, at kaldes Klinte-Skove.
Det bestaaer, som de i Søen lig-
gende afbrudte store Stykker ud-
viser mestendeel af en Kriidagtig
Materie; og en skarpsindig Riib-
mand, forbenævnte Joh. Jensen
Hage, debiterer, at der findes lige
saa god Jord, til at polere med,
som den Engelske man indfører;
skal og have andraget det paa sine
Stæder men ikke været saa lykkelig
at faae den fornødne Assistance
dertil; som det derover hidindtil
er opholdt.

Denne Pyndt har ellers ofte
været et fatal Sted for Søfarende
ved forlægen Veir.

Bornholms Amt og Land.

Bestaaer af et eeneste Amt,
indeelt udi 4 Herreder, og 1
Birk, nemlig:

Øster, Sønder, Vester,
og Nørre-Herreder, samt Sam-
merhuusens Birk.

Amts-Betientere.

Hr. Johan Christian Urne, E-
tateraad, og Amtmand paa
Bornholms Amt.

Hr. Christian Andreaesen, General-
Auditeur, Regiments-Quar-
teermester, Amtsforvalter og
Nidseged paa Bornholm.

I. Øster-Herred.

Dertil hører 3 Sogne.

Øster-Larsker Sogn, med
under-

underliggende Fisker : Leier Gudhiem og Møstød.

NB. Fra Gudhiem er Overfarten til Fæstningen Christiansøe, som giver Indbyggerne god Næring, frem for de øvrige Fiskeleier.

Sognet bestaaer af:

Baarnede Gaarde 22.

Selveier Bønder-Gaarde 49.

Øster-Mariae Sogn, med et par smaa Fiskeleie, Bødelskhavn, og Ypnestød.

Sognet bestaaer af:

Baarneder 23.

Selveier-Gaarder 80.

Deriblant er den 23 Selveier-Gaard; en Proprietair-Gaard item Sadelbye-Gaard og lille Halse-Gaard.

Ypster Sogn, med Fiskeleierne Listed og Marsdale.

Sognet bestaaer af:

Selveier-Gaarder 36.

Baarneder 22.

Skousholm og Raase-Gaarden, er Proprietair-Gaarder.

Svanike Kjøbstæd.

Magistraten.

Jens Andreas Borring, Byesofoged, og tillige er Herreds-Foged i Øster-Herret.

Jørgen Madvig, Byskriver, og tillige er Herreds-Skriver i Øster- og Sønder-Herreder, samt Veier og Maaler i Svanike, og Soldbetient for Svanike, og bemelte Øster-Herred.

Kirke-Betientere.

Hr. Chr. Valeur, Sogne-Præst.
Povel Kjøfod, Degn.

Kjøbmændene.

Jørgen Birch.
Mogens Birk.
Hans Henrich Fyen, Røgtoftbaas
Oplags Commissionair.
Alexander Kjøfoed.
Peder Kjøfoed.
Jens Michelsen.
Jochum Thiesen, handler med
Stemplede Kort.

Ellers er her i Byen boende.

Hr. Povel Anth. Kjøfoed, Lieutenant ved Dragonerne.

Hr. Agerbech, fordum Garnisons-Præst, paa Christiansøe.

Haandværker i Byen.

Bødkere	—	—	2
Dreiere	—	—	1
Hjulmænd	—	—	2
Muurmester	—	—	2
Musikantere	—	—	4
Møllere, med 3 Veirmøller som ligger uden for Byen.	—	—	3
Skoemagere	—	—	7
Strødere	—	—	4
Slagtere	—	—	2
Smede	—	—	4
Snedkere	—	—	1
Træschoemagere	—	—	4
Tømmermænd	—	—	2
Uhrmagere	—	—	1

Publique Bygninger.

Et gandske lidet Hospital.
En Dansk Læse-Skriver- og
Regne-Skole.
Et Borger Bagthuus.
Et Ammunitions- og Mate-
rial-Huus.
Fartøier, er for nærværende
Tid ikkuns Et; Haver i forige
Tider

Eider været flere, mens de ere affkaffede formedelst den meget flippesfulde og flette Havn, saa at om Vinteren maa Fartsierne opstæbes paa Landet.

II. Sønder-Herred.

Dertil hører disse 4 Sogner.

Bodelsker Sogn.

Selveier-Gaarde 39.

Baarneder 15.

Deraf er den 15 Baarnede-Gaard.

Proprietairegaard kaldet Cannikegaard.

Poulsker Sogn, med Fiskeleiet Snogebeck.

Selveier-Gaarde 39.

Baarnede-Gaarde 14.

Pedersker Sogn.

Selveier-Gaarde 30.

Baarnede-Gaarde 12.

Proprietarie-Gaarde Eskesgaard.

Næker-Sogn, og Næfirkebye

Selveier-Gaarde 67.

Baardene-Gaarde 25.

Proprietarie-Gaard Wallens-Gaard, samt Canniche Gaard og Myre-Gaard.

Nexø Ribstæd.

Rettens Betientere.

Niels Jespersen, Byefoged, som tillige er Byefoged i Næfirkebye, og Herredsfoged i Sønder-Herred.

Johan Friderik Kramer, som tillige er Soldbetient i Nexø og Sønder-Herred.

Jørgen Madvig, Herredsskriver i Sønder-Herred.

Kirke-Betientere.

Hr. Frid. Monrad, Sogne-Præst.

Hr. Jens Mahler, Personel-Capellan.

Studiofus Niels Koefoed, Chor-Degn, som tillige er Skoleholder.

Riibmændene.

Hans Anker, som handler med Stemplede Kort, og haver desuden Papiers-Handling.

Niels Bierum.

Mads Birch, som er Kongel. Veier og Maaler i Nexø og Sønder-Herred.

Jens Knudsen.

Major Knud Sønnes Enke-Fru, med 2 Sønner, driver og ledet Handling.

Poul Conrad Koefoed.

Byeskriver Kramer, Røgtobaks Oplags Commissionair.

Ellers er i Byen boende.

Major Poul Anker Koefoed, v. Wellern, Lieut. ved Artilleriet.

Gaandværkerne.

Bagere	—	—	2
Baadehyggere	—	—	1
Bødfere	—	—	4
Farver og Ulben-Trykker	—	—	1
Feldbereder	—	—	1
Glamester	—	—	1
Hattmagere	—	—	1
Hjulmænd	—	—	2
Kobbersmede	—	—	2
Malere	—	—	1
Muurmestere	—	—	2

Møllere	—	—
Pottemagere	—	—
Saugfiskere	—	—
Skøemagere	—	—
Skipper	—	—
Skredere	—	—
Slagtere	—	—
Smede	—	—
Snedkere	—	—
Stoelmager	—	—
Træskoemagere	—	—
Tækkere	—	—
Tommermand	—	—
Uhrmagere	—	—

Publiqve Bygninger.

Et lidet Fattiges Huus, stiftet af afgangne Frue Majorinde Sonne.

En Dansk Læse-Skriver- og Regne-Skole.

Et Borger Bagthuus, hvorudi tillige holdes Byetinget, med en Arrest-Kielder derunder.

Et Ammunicions- og Material-Huus.

Fartsier store og smaa 16.

Havnen her for Byen befindes i god Stand, som for nogle Aarsiden blev forbedret, og dertil af Hans Kongel. Majestæt skienket 400 Rixdaler i Aaret 1754.

Byetinget holdes om Torsdagen, og Sønder-Herredsting om Tirsdagen.

Bed Nørgø uden for Ipsker Sogn, imod Havet, er siden 1754 anlagt, for Kongens Regning, et Sandsteen-Brud; hvilket Bærk hidindtil med god Fremgang fordrives, under Opsyn af den dertil anordnede Kongel. Bestalter Regnskabsfører, Decono-

mie Inspecteur Niels Birk, desforuden er derved en Steenhugger-Mester og en Smed; Arbeidsfolkene omrent 50 til 70, ere frivillige og nyde Daaløn. Anno 1762 blev Bærket det Navn Friderichs Steenbrud allernaadigst tilagt.

Laetirkebye Riøbstæd.

Rettens Betiente.

Niels Jespersen, Byefoged.
Philip Ratch Dam, Byeskriver.
Byetinget holdes om Fredagen.

Kirke-Betienterne.

Hr. Hans Severin Whitte, Sogne-Præst.
Peder Bohn, Chor'-Degn.

Riøbmændene.

Afsaangne Borger Capitain Christian Dams Enke, og Mads Koefoed Stender, som tillige er Kirkeværg og Hospitals Forstander.

Her i Byen holdes Landstinget om Onsdagen, af Ancker Anthoni Möller, Landsdommer, boende paa sin Gaard Epidlegaarden kaldet.
Claus Bohne, Landstings-Skriver boende i Rønne.

Ellers er her i Byen boende.
Friderik Anthon Adolph de Schepelern, Capitain, Pensionist.

Saandverkere.

Byetækker og Snedker — I
Glarmestere — I

Muurnestere	—	—	1
Møllere	—	—	2
Smede	—	—	2
Strædere	—	—	2
Skoemagere	—	—	2
Timmermænd	—	—	1
Uhrmagere	—	—	1

Publiqve Bygninger.

Et lidet Hospital.

En Daasf Læse Skriver og Regneskole.

Et Ammunitions og Material-Huus.

Hertil er ingen Seilads, saa som Byen ligger midt udi Landet.

III. Vester = Herred.

Hertil hører 4 Sogner.

Vester Mariæ Sogn.

Seleier-Gaarde 68.

Baarnede Gaarde 18.

Nye Larsker Sogn, med Fiskeleiet Arnager.

Seelveier-Gaarde 35.

Baarnede Gaarde 8.

Udi hemele Arnager ere 11 saa kaldede Stæleiere, hvoraf svarer, ved Forandring af Beboere, nemlig: af den 1ste Kiendelse Penge 1 Rdl. til Kongen, men af de øvrige hver 3 Mark.

Knudsker Sogn.

Seelveier-Gaarde 30.

Baarnede Gaarde 8.

Proprietariegaard Almegaard.

Nyeker Sogn.

Seelveier-Gaarde 28.

Baarnede 15.

Wellingsgaard, Kynde-gaard og Blyekoppegaard, Proprietaire-Gaarder.

Rønne Riøbstæd.

Magistraten.

Lorentz Asmus Selmer, Bysfoged, som tillige er Herreds-foged i Vester-Herred.

Hans Peder Hamner, Byskriver, som tillige er Herredsskriver i hemele Herred, samt Con-troleur, Veier- og Maaler.

Kirke = Betientere.

Hr. Ulrich Christian Röring, Sogne = Præst.

Rectoratet med Degne = Kaldet, vacat.

Riøbmændene.

Koefoed Mads Andersen.

M. Bohn, Hospitals = Forstander.

Bohns Enke.

Jens Hansen Dreier.

Hans Jacob From.

Lars Hiort,

Jonas Kofald, handler med Glas.

Hans Henrich Leegaard, Stem-plede Papiershandler, og Røg-Tobaks Oplags Commissionair.

Udi hans Sted, er gandske nyeligen antagen,

Hans Lerche Skousboe, som til-lige allerede dog forhen, lader sig bruge som Procurator af hvem ham begieres.

Rasmus Marcher, de Fattiges Forstander.

Daniel Joachim Michael.

Hans Prædbiörn, handler med Stemplede Kort.

Jørgen Stender, Borger Capit.
Peder Ollen Walløe, Kirkevær-
ge, og Snuustobaks Oplags
Commissiönair, og adskillige
andre Kræmmere

Haandverkere.

Bagere	—	—	8
Bogbindere	—	—	1
Bødkere	—	—	4
Favere	—	—	4
Feldberedere	—	—	2
Hartner	—	—	1
Harmestere	—	—	2
Huldsmede	—	—	2
Hanskemagere	—	—	1
Hattemagere	—	—	4
Hjulmænd	—	—	7
Kandestobere	—	—	1
Kobbersmed	—	—	3
Mahler	—	—	2
Muurmestere	—	—	5
Musikant	—	—	5
Møllere	—	—	4
Parykmager	—	—	2
Pottemager	—	—	9
Rokkedreiere	—	—	1
Sadelmagere	—	—	2
Skoemagere	—	—	21
Skrædere	—	—	15
Skiypere	—	—	10
Skibs-Tømmermænd	—	—	2
Slagtere	—	—	6
Smede	—	—	8
Snedkere	—	—	17
Tobaksspinder	—	—	1
Træskoemagere	—	—	4
Tømmermænd	—	—	7
Uhrmagere	—	—	7

Publiqve Bygninger.

En Latinsk Skole, Skolens
Rector, som tillige har været Chor-
Degn, vacat.

Et Hospital med en liden Kir-
ke derudi, hvis Bygning er for-
æret af foriae Hospitals Forstander,
Herman Bohn, deraf nyde 11
Lemmer maanedlig Mark; Saa
er og af Velbeimste H. Bohns Bro-
der til den for faae Aar siden i
Wien ved Døden afgangne Povel
von Bohn, Keiserlige Feld-Mars-
chal, Lieutenant og General Di-
rect. over Ingenieur og Fortificati-
onsvæsenet udi Ungern og Bøhmen,
foræret en Capital af 1000 Rdlr.

Et Kongelige Magazin Huus,
hvor Landets Skatte, Sød: og
Smør imodtages; Udi den ene
Ende deraf er Landets Toldboed.

En Raadstue, hvoruder er en
Arrest-Rielder.

Et Kongl. Ammunitions- og
Material-Huus.

Et Borger- Vagt-Huus.

Nok et Vagthuus, kaldet Al-
mindelige Vagt- og Arrest-Huus,
hvor daalig nogle Mand af Lan-
dets Soldater holder Vagt, der-
udi er Arrestkammere indrettet for
Delinqventer, ic.

Strax Sønden for Byen staaer
et rundt Taarn, Kastellet kaldet,
hvorudi Krudt, Gevehr og andre
Ammunitions Sorter forvares;
samt et andet lidet Ammunitions
Huus, der tæt østen fore, hvor
Kønne Postes Ammunitions-Sor-
ter forvares.

Saa er og her uden for Byen
2 Batterier.

Fartsvier, store og smaa 10.

Havnen er i temmelig god
Stand og bliver Aarlig forbedret;
hvortil Hans Kongelige Majestæt
i Aaret 1752, haver allernæd-
digst

bigst skienket 881 Rixdaler 92 Skilling.

Her boer og Landets Verdslige Dørligheds Personer, samt adskillige Kongel. Militaire og Civil- Betientere med flere: saasom.

Hr. Carl Ulrich v. Bülow, Oberst og Commandant.

Hr. Ancher Anthoni von Schor, Oberst og Vice-Commandant.

Hr. Etatsraad Johan Christian v. Urne, Amtmand.

Hr. General Auditeur Christian Andrelen, Amtsforvalter, som tillige er Regiments-Quartiermestere, og Ammunitionens og Material-Forvalter.

Hr. Diderich Funch, Major ved Dragonerne.

Hr. Peter Icoman, Capit. Pensionist.

Hr. Martin Gotfried Becher, Capitain ved Artilleriet.

Hr. Clemen Marcher, Capit. ved 4 National Infanterie-Compagnie

Hr. Hans Henrich von Schor, Reformé Capitain, ved samme Compagnie.

Hr. Bernhard Hammer, Lieutenant og Conducteur.

Hr. Becher, Lieutenant, og er en Pensionist.

Hr. Berndt Falkenkamp, Lieutenant ved Dragonerne.

Bertell, Stykjuncker, Pensionist.

Joh. Frid. Ernst Petersen Regiments Fældtskier.

Boye Ratck, Auditeur.

Hr. Hans Edvartsen Sonne, Adjutant, og Fændrich.

Hr. Jens Christian Prahl, Fændrich ved Dragonerne.

Matthias Kiettelsen, Hølsforster. — — vacat, Skovrider.

Claus Bohn, Landstings-Skriver.

Hans Krog, Følber.

Hans Peter Hammer, Controleur.

Jacob Jacobsen, Strand-Controleur.

Caspar Friderik Dircks, Apotheker.

Frøken Mule, forrige Commandant.

Oberste Jens Muller, efterladte Frøken-Søster.

Frue Provostinde Thanch, som er afgangne Hr. Provst Thanches Enke.

Afgangne General Major Commandant og Amtmand West, Enke-Frue.

Christopher Schröders, Kammerraad og Amtsforvalters Enkefr.

Afgangne General Major og Commandant von Schepelerns Frøken Daatter.

Afgangne Skiftefriver Capitain-Lieut. Hans Wilhelm Thiefsens Enke-Frue.

Afgangne Auditeur Otto Friderik Thiefsens Enke.

Stykjuncker Poul Buskes Enke.

Controleur og Byskriver Giert Hammers Enke.

Hans Marchers Enke.

Hr. Ole Togsverds Enke.

Følber Topps Enke.

* * *

Gerorg Schade, Ober-Advocat.

Mag. Ole Kleve, og

Wilhelm Friderik Piper.

IV. Nørre-Herred.

Herudi disse 4 Sogner:

Clemmesker Sogn.

Selveier-Gaarde 69.

Baarneder-Gaarder 15.

Simlegaard.

Baggegaard, Proprietariegaard.

Rutsker Sogn, med Fiskeleier Vang og Raas.

Selveier-Gaarde 48.

Baarneder-Gaarde 8.

Ølster Sogn, med Fiskeleiet Tein.

Selveier-Gaarde 35.

Baarneder 6.

Slottet Hammerhuseses Lade-Gaard.

Hallegaarden Proprietarie-Gaard.

Hammerhuseses Slot her Nord-vest i Sognet, forudm noksom bekendt og fast i Henseende til sin Situation paa en høi Klippe mod Søen, med videre, men nu i mange Aar bleven ved at forfalde meere og meere.

Røe Sogn, med Fiskeleiet Røestad.

Selveier-Gaarde 27.

Baarneder 9.

Hasle Ridsbæd.

Magistraten.

Hans Jørgen Skoungaard, Bysfoged, som tillige er Herredsfoged i Nørre-Herred, Birkfoged ved Hammerhuseses Birk

og Kirkeskrivner, samt Betient udi Hasle, Rutsker- og Clemmesker Sogner.

Lars Birch, Bys- Herreds- og Birk-skrivner paa bemelte Stæder, samt Fald-Betient udi Allinge og Sandvig, Ølster- og Røe-Sogner.

Kirke-Betienter.

Hr. Lars Randers, Sogne Præst. Philip Rasch Degn.

Ridsbændene.

Mads Koføed, handler med Stempel Kort, saa og Røg-Tobaks Oplags Commissionair.

Sören Malm, driver og Handel.

Ellers er i Byen boende.

Hr. Jens Hanlen, Fændrik.

Hr. Jørgen Sonne, Fændrik. Begge ved National-Infanterie.

Haandværkere.

Bødkere	—	—	3
Glarmestere	—	—	1
Malere	—	—	1
Møllere	—	—	1
Skoemagere	—	—	2
Skrædere	—	—	5
Smiede	—	—	2
Snedkere	—	—	2
Tømmermænd	—	—	2

Publique Bygninger.

Et Borger Bagthuus, samt et Ammunitions og Material-Huus.

Fartøie 1. Havnen er her indget flet.

Hammerhusens Birk.

Derunder henhører de 2 Byer, Allinge og Sandvig.

Rettens Bøtientere.

Hans Jørgen Skougaard, Bysfoged, som tillige er Herredsfoged i Nørre-Herred, Birkfoged ved Hammerhusens Birk, og Kirkeskriver, samt Føds-Bøtient udi Hasle, Nutsker og Clemensker Sogner.

Lars Birch, Bye-Herredsfoged og Birkfoged paa bemelte Stæder, samt Føds-Bøtient udi Allinge og Sandvig, Olsker og Nøe Sogner.

Endskjønt bemelte 2 Byer ikke have Riobstæd Frihed, er her dog Post- og Lade-Stæd, og nogle faae af Indbyggerne, som bruger lidet Handling, ellers er nære de fleeste sig med Avling og Kisterie, Kroemand, Dagseiere og adskillige.

Ellers er her boende.

Volcmar von Bruun, Stykjunger ved Artilleriet.

Lars Birk, Bye-Herredsfoged og Birkfoged.

Hans Jørgensen, Konglige Veier og Maaler i Allinge og Sandvig, samt Nørre-Herred.

Haandverkere.

Bødkere	—	—	2
Skoemagere	—	—	2
Strædere	—	—	4
Smede	—	—	4
Snedkere	—	—	1
Tømmermænd	—	—	3

Et Borger Vagt-Huus.

Fartoi, Een liden Jagt.

Havnen er itkun flet, saa Fartoierne maa om Vinteren paa Landet opslæbes.

Nærmere forklaring, angaaende Bøndergaarde.

1. Selveier = Gaard under No. i Jordebogen, af Anno 1696.

Disse ere saadanne hvis Bygning og Jorder kistes af Eierne til Eiendom og Arv for deres Børn og Efterkommere, saaledes at Sæde Afgang og Indløsning Rettigheden falder til yngste Søn, eller om ingen Sønner ere, da til ældste Daatter, mens ere ingen Børn, falder Indløsnings Rettigheden til den Linie, som Gaarden er arvet fra, enten paa Mandens eller Hustruens Side.

Skatten af disse saavel som Baarnede Gaardene anbelangende, da svares til Kongen Landgilde udi Sædevare og Smør, men Penge i Stæden for smaa Redseier.

Væger gives halvdeelen Penge fornemlig 2 Rixdaler, men for resten gives Væger til Kongens Tjeneste, *in Natura*.

Contribution eller Marticul- eller Qvartal-Skat, betaales Naarlig af hver Tønde Hart-Korn 2 Mark Danske i 4 Terminer, nemlig Qvartaliter.

Consumtion og Accise svares ei her paa Den.

Baarnede-Gaarde under No. i Jorde-Bogen.

Disse vare forhen Kongen tilhørende, og af beboerne fæstede paa den Kongel. Amtstue, ligeledes

yes en deel af Selveier Gaardene, den formedelst Skatters Paadrækkelse i forige Tider, vare Hans Kongelige Majestæt hiemsaldne; Men bleve, efter Kongelig allerhaadigste Resolution af 31 Juli 1743 ved offentlig Auction den 15 April 1744, til Høistbyden de bortsolgte, med Gæde, Adzangs og Indløsnings Rettighed, ligesom de andre Selveier Gaarde paa Landet.

Nogle af disse under Vaarnes de Tal staaende Gaarde, føre besynderlig det Navn: Fri Vaarnede; disse vare ikke Kongens, men deels yde Landgilden, som her kaldes Proprietairie-Skatten, til hvem samme fra Alders Tid kjøbt eller arvet have; Deels eier nogle af samme Gaardes Beboere Skatten selv.

Wg. gøres ei heller til Kongens Tjeneste deraf, men ovenbemelte Contribution eller Matricul-Skat, svarer enhver til Kongen.

Angaaende Proprietairie-Gaarde.

Gadebyegaard, Peder Thoer Nielsen, 12 Tønder Hartkorn, i Øster-Maria Sogn.

Lille Halse Gaard, Adolph Ollen, 7 Tønd. 2 Skiepp. i samme Sogn.

Koefoed Gaard, den 23 under Selveier-Tallet, Jøngen Koefoed, 10 Td. 1 Skp. 2 Fierdinkar $2\frac{2}{3}$ Deel, samme Sogn.

Skousholm, Hans Peder Splid, 12 Tønd. i Øster Sogn.

Kaafegaard, Ole Kaafes Enke, 10 Tønd. 1 Skp. samme Sogn.

Cannik Gaarde, den 15 Vaarnede beboes af Hr. Herman Müller, Lieutenant, 12 Td. i Bodilsker Sogn.

Østes Gaard, Hans Koføeds Enke, 12 Td. Pedersker Sogn.

Wallensgaard, Peter Rasch Dam, Lieut. 18 Td., i Aaker-Sogn.

Ulmergaard, Mads Kof. Piils, Enke, 8 Tønd. i Knudsker Sogn.

Wellingsgaard, Peder Hansen, 12 Tønder, i Nyeker-Sogn.

Kyndegaard, Jørgen Hermansen Sode, Capit. 12. Tønd. samme Sogn.

Blyefoppegaard, Peder Hansen, 6 Tønd., samme Sogn.

Baggegaard, Herman Jørgensen Bohn, 12 Tønd., Clemensker Sogn.

Sallegaarden, Christen Hansen, 12 Tønd., Ølsker Sogn.

Andre Gaarde som ei er i Tordebogen.

Ère Numererede, og vare Hans Majestæt tilhørende, der, ligesom de forommede Gaarde, blev ved offentlig Auction bortsolgte.

Leenshovedgaard, Morten Møgenen og Hans Ipsen, 18 Tønder Hartkorn, i Øster-Larsker Sogn.

Cannikegaard, Anders Peder- sen, 12 Td. i Aaker Sogn.

Nyregaard, Ole Hansen Hartvig, 12 Tønd. i samme Sogn.

Sim:

Simlegaard, Mads Koefoed, 27 Ed. 4 Skp. 2 Fierdk., i Clemmensker-Sogn.

Slottet Hammerhuses Lade-Gaard, Jörgen Johan Westen Schow, 14 Tønd. i Olsker Sogn.

Summa paa de her paa Landet værende Gaarde.

Selveier-Gaarde — — 679.

Foruden den 23 Selveier-Gaard i Øster Marie-Sogn, som iblant Propriet. Gaardene er anført.

Baarnede Gaarde — — 213.

Foruden den 15 Baarnede Gaard i Bodilsker Sogn, som er anført under Proprietairie Gaardene.

Proprietairie-Gaarde — 14.

Andre Gaarde uden No. — 5.

Udi et hvert af disse her paa Landet værende 15 Sogner, er en Præste og en Degne-Gaard, er — 30.

tilsammen 941.

NB. Proprietairie Gaardenes Frihed, bestaaer meest derudi, at de give ingen Skat eller Landgilde til Kongen, undtagen Nvartal- eller Matricul-Skat, nemlig, ligesom af de andre Gaarde svarer 2 Mark Hartlig, af hver Tøndes Hartkorn! ere og fri for andre Slags Tynger, som Egter, Veie, og Broers Reparation ic. og saaledes mueligt omtrent kunde ansees, som den i Formularer usfri Ferregaard, Ødemark.

Eaa og befindes herpaa Landets Huusmand, eller her saa kaldet Ubyggere, omtrent 3 à 900.

Angaaende Militien herpaa Landet, og hver Mand er under Gevehr, fra Ungdom af, saasnart de have været til Confirmation, saa bestaaer de omtrent af 4 à 5000 Mand, hvert Compagnie haver sine Ober- og Under-Officerer, Mønster-Skriver, Tambourer og Piber.

Landet er ellers rundtomkring med Batterier Skandsker, Ammunitionens, og Strandvagt-Huuse forsynet.

Risbmændene handle her med adskillige Kram-Vare, som Hør, Humle, Salt, Jern, Steenkul, Specerier, Alen- og Isen-Kram, med videre.

Bed Undersøgning efter Ordre, blev i Aar 1764, befunden at være baade i Risbydæderne og paa Landet, af begge Risen, Gamle og Unge, Store og smaae, i Alt 16391.

Deraf:

Mandkion over 16 Aar 4487.

— — under 16 Aar 3099.

tilsammen 7586.

Qvindekion over 16 Aar 5664.

— — under 16 Aar 3141.

tilsammen 8805.

Det nødvendigste Arbeide til Føde og Klæde for det almindelige Veste, maae vel Avls- og Bæver-Drug, samt hvad videre sidhen hører, ansees fore. Neppe skal her paa Borringsholm findes en Proprietarie eller Bøndes Gaard, hvor ikke er en Bæv anskaffet

Kaffet, som Konen saavel, som de vorne Døttre betiene sig af; i Kiøbstæderne ligeledes hartad hos de fleeste Borger-Koner; foruden adskillige andre Qvindfolk, der meest nøre sig ved Bøvning. Man tør derfor nok regne henved 2000 Bøve at være tilsammen paa dette Land. Des formedelst forarbeides her overalt aarligen en Mængde Linned- og Uldet-Løi, ikke alene til Innbyggernes egen Huisbehov saavelsom at overlades her til andre; meey endog en stor Deel deraf føres til Kiøbenhavn at forsælges, Uldent besønderlig tillaves allehaande meget skønne Slags; saavel af Farve, som Mønster, baade figurerte saa og skribede, som Danskiger Stoffer. Det allermeste af Landets egen Uld. Indbyggerne, endog af de Anseeligste med, saavel i Kiøbstæderne, som paa Bøvaden, besønderlig Qvindfolk, deres sædvanligste og fleste Gangklæder, Spørte-lagen, Sengen-Bænke og Agedyner, m d videre Klædersmon for sig, Børn og Tiunde, ja endog til saa kaldte Helligdags Klæder, bestaaer af hjemmegjort Løi Den gemene Mands hvide Mondering med røde Opflag af det hele National-Infanterie er her ligeledes hjemme vævet. Farvingen paa omtalte hjemmegjorte Løier skeer gemeentligen i Kiøbstæderne hos Farvere, som tillige ere Kiøbmænd. Farveriet have de ikke egentligen lært, som nogen Profession, men den Videnskab propageres fra Førelørdene til Børnene gemeentligen, dog er det meest Døttrens, som

undervises og vennes dertil, hvilke da siden, naar de blive aift, til deels fortsætte saadan Handtering, med dertil afrettende Tieneste-Piger. Desforuden lægger adskillige andre Fruentimmer sig efter ret kiønt at hjemmesarve deres selv forarbeidede Løi, tildeels med adskillige Landets egne Urter, Bark, Moos &c. Formedelst forte foransførte Omstændigheder erfares, hvorledes Bøvningholms Fruentimmer til Landets betydelige Fordeel viser sig med Spindden og Bøvning særdeles flittig og duellig, hvilket til deres velfortiente Roes og Erminde at bemærke ingenlunde bør forglemmes.

Syens Stift.

Har otte Amter.

Stiftsbefalningsmanden er Hans Excellence Hr. Carl Juel, Ridder af Dannebrog og Ridder af den Svenske Seraphiner Orden, Geheime Conference-Raad og Amtmand over Odense, Dalum St. Knuds og Rugaards Amter.

Odense, Dalum St. Knuds og Rugaards Amter.

Bestaaer af 5 Herreder.

Amtes Betientere.

Høibemeldte Hans Excellence Hr. Carl Juel, Amtmand &c. Hr. Christian Schouboe Østrup, Amtesforvalter.